

5. Згуровський М. «Україна у глобальних вимірах сталого розвитку»/Дзеркало тижня. – 2006. - №19 (598). – 14 с. (с.14).

6. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України /Вісник НАН України. – 2002. - №2. – с. 31-41 (с. 33).

7. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку / В.О. Латишева // Економічний вісник Донбасу. – 2018. – № 3 (53). – с.

Біла С.О.

доктор наук з державного управління, професор,
Національний авіаційний університет

РОЛЬ CSR ТНК У КОНЦЕПЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО КАПІТАЛІЗМУ

Системні трансформації світового господарства, процеси цифровізації всіх сфер суспільного виробництва, перехід країн-лідерів світового розвитку до масового запровадження ІТ-технологій, «Індустрії 4.0», до роботизації та задіяння штучного інтелекту у всіх сферах господарювання обумовлюють й еволюцію концепції «соціального ринкового господарства». У ХХ ст. соціальну функцію традиційно монополюючи виконувала держава, шляхом розробки, регулювання та впровадження соціальних стандартів на ринку праці, у сфері соціального захисту населення, здійснення соціального захисту молоді, людей пенсійного віку та осіб, що втратили працездатність, а також інших соціально-вразливих верств населення.

З настанням пандемії COVID-19 у науковому та експертному середовищі зростає розуміння того, що тенденції розвитку світової економіки кардинально змінюються, а традиційні процеси глобалізації та інтернаціоналізації суспільного виробництва модифікуються під впливом «неопротекціонізму», супроводжуються появою «нових центрів» світового економічного лідерства. В умовах поширення проявів «неопротекціонізму», слабшає і роль держави у вирішенні гострих соціально-економічних проблем. Насамперед, роль держави (та міждержавного регулювання) зменшується в процесі впровадження антициклічної політики для виходу країни (та світового господарства) з кризового стану, а також – в процесі реалізації соціальної політики. На зміну традиційній теорії «соціального ринкового господарства» приходять концепція «інклюзивного капіталізму», в основі якої – вирішальна роль ТНК та великих бізнес-корпорацій у внесенні плановірності в усі процеси соціально-економічного розвитку та в процесі вирішення гострих соціальних та екологічних проблем суспільного розвитку, у т.ч. – в масштабах світового господарства. Дієвим механізмом зростання ролі ТНК у вирішенні гострих соціальних проблем суспільного розвитку є Corporate Social Responsibility (CSR) – корпоративна соціальна відповідальність великих корпорацій та фірм.

Corporate Social Responsibility (CSR) розглядається як різновид економічної діяльності бізнес-структур, ТНК та інших великих корпорацій, що передбачає врахування фірмами на добровільних засадах соціальних та екологічних наслідків ведення бізнесу. CSR ТНК традиційно зосереджена на системному вирішенні низки питань: дотриманні прав людини; впровадженні соціально-відповідальних трудових практик – офіційного працевлаштування та сплати всіх податків, недопущення будь-якої дискримінації за расовою, статевою, гендерною ознакою; захист навколишнього природного середовища та екологізація виробництва; дотримання доброчесної ділової бізнес-практики; дотримання прав та інтересів споживачів, гарантування безпеки їх життю та здоров'ю; активна участь ТНК у громадському житті суспільства; участь ТНК у благодійництві та меценатстві [1]. В цілому – впровадження у повсякденну бізнес-діяльність всіх ТНК практики CSR сприятиме переходу суспільства до сталого розвитку та забезпечить стабільний та прогресивний розвиток як національної, так і світової економіки. Саме тому CSR ТНК (корпорацій, фірм) розглядається як базовий елемент розвитку інклюзивного капіталізму у XXI ст.

У «вузькому» трактуванні – «інклюзія» означає «залучення» до певних процесів, антипод «вилученню». Історично вперше про «інклюзію» заговорили у ООН відносно залучення людей з обмеженими фізичними можливостями до всіх сфер суспільного життя, зокрема – в процесі залучення їх до освіти, культури, спорту, громадських та політичних процесів. За аналогією – теорія «інклюзивного капіталізму» передбачає залучення до вирішення соціальних проблем суспільства потужних ТНК, ТНБ, корпорацій, великих бізнес-структур та фірм та всіх їх фінансових та інституційних можливостей. Більш того, CSR ТНК передбачає залучення до цього процесу різноманітних «груп впливу» – ЗМІ та журналістів, політиків та громадських діячів, освітніх інституцій (у т.ч. всіх закладів початкової, загальної та професійно-технічної освіти, інститутів та університетів); залучення некомерційних громадських організацій, волонтерів, національних та міжнародних експертів; представників міжнародних організацій, професійних асоціацій та органів місцевого самоврядування, урядових організацій та представників інших інститутів громадянського суспільства. Поширенню практики CSR ТНК у світі сприяло зростання ролі профспілок у сфері захисту прав працюючих та дотримання норм щодо охорони праці, введення на державному рівні жорстких стандартів щодо дотримання трудового законодавства та вимог у сфері екологізації виробництва. У XXI ст. зростають і вимоги суспільства щодо протидії кліматичним змінам та глобальному потеплінню, вимоги щодо захисту навколишнього природного середовища та зменшення «карбонового сліду» у виробництві, вимоги стосовно мінімізації екологічних ризиків діяльності фірм, корпорацій, ТНК відповідно до стандартів сталого економічного розвитку.

У XXI ст. CSR ТНК стає важливою умовою цивілізованого ведення бізнесу, що не тільки приносить фірмі стабільні іміджеві та фінансові дивіденди, але й задовольняє вимоги суспільства щодо реалізації соціальних та екологічних проектів, підвищує показники економічної безпеки та безпеки

життєдіяльності людини, а отже – сприяє стабільному суспільному розвитку, що відповідає вимогам «інклюзивного капіталізму».

У різних країнах світу практика CSR ТНК має свою специфіку. Так, європейська модель розвитку CSR ТНК швидко поширилась у північних країнах Європи наприкінці XX ст. Принципи та засади CSR ТНК в країнах ЄС регулюються державою, унормовані законами та підзаконними нормативно-правовими актами, у яких регламентовано нормативи, стандарти, критерії, результативність CSR ТНК. В країнах ЄС з 1 січня 2017 р. діє Директива про обов'язкове розкриття за підсумками завершення кожного фінансового року інформації нефінансового характеру про діяльність великих бізнес-структур (ТНК). У звітах, насамперед, має бути відображена CSR діяльність ТНК щодо виконання цілей сталого розвитку ООН. Отже, у Директиві ЄС йдеться про управлінський звіт CSR ТНК [2]. В усіх країнах ЄС передбачено щорічно здійснювати обов'язкову підготовку та оприлюднення річного управлінського звіту CSR ТНК у сфері економічних, екологічних, соціальних результатів діяльності фірм, у яких працює понад 500 найманих працівників. Європейські ТНК (фірми), що дотримуються принципів CSR, беруть на себе та виконують зобов'язання сприяти сталому та екологічному розвитку; підвищують відповідальність у сфері політики зайнятості (у т.ч. щодо працевлаштування молоді); гарантують високу якість, екологічність та безпеку споживання виробленої продукції (послуг) для споживачів. До прямих наслідків розвитку CSR ТНК належить партнерство бізнесу та держави у сфері вирішення соціальних проблем з поступовою концентрацією відповідальності саме на рівні бізнесу; впровадження принципів сталого та екологічного розвитку, перехід до «зеленого бізнесу», створення нових робочих місць, залучення молоді та жінок до роботи та співпраці з бізнесом, заборона праці неповнолітніх дітей, не допущення будь якої дискримінації в процесі найму на роботу. До непрямих наслідків впровадження CSR ТНК належить створення позитивного іміджу ТНК на національному та світовому ринку, залучення інвестицій до ТНК та підвищення їх конкурентоспроможності, що сприяє економічному зростанню країни та добробуту громадян.

Досвід країн ЄС у сфері CSR ТНК слід активно застосовувати в Україні, оскільки це відповідає євроінтеграційним прагненням та принципам розбудови інклюзивного капіталізму. Зазначимо, що в Україні вже понад 10 років досить успішно діє експертна організація «Центр «Розвиток КСВ»», що об'єднує українські компанії та фірми, які дотримуються принципів CSR та впроваджують їх у своїй повсякденній практичній бізнес-діяльності [3]. Центр «Розвиток КСВ» працює більш ніж зі 120 українськими компаніями у різноманітних CSR-проектах, що мають екологічне, гендерне спрямування, сприяють вирішенню нагальних проблем соціального характеру на місцевому, регіональному, національному, міждержавному та міжнародному рівнях.

На основі принципів CSR ТНК та всі інші великі бізнес-структури і фірми долучаються до виконання соціальних функцій, спільно з державою діють як рівноправні партнери, що модифікуює процеси управління. CSR ТНК забезпечує

дотримання балансу економічних, соціальних та екологічних інтересів на рівні «бізнес – держава – суспільство» з метою досягнення цілей сталого розвитку та переходу ринкової економіки до моделі інклюзивного капіталізму.

Перелік використаних джерел:

1. Marc J. Epstein. *Making Sustainability Work: Best Practices in Managing and Measuring Corporate Social, Environmental, and Economic Impacts* / Marc J. Epstein, Adriana Rejc Buhovac. – UK: Berrett-Koehler Publishers, 2014. – 308 с. – (2nd Edition).

2. Directive 2014/95/EU: *Disclosure of non-financial and diversity information by large companies and groups* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:32014L0095>

3. Центр «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)». *Можливість бути першими* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csr-ukraine.org>

Бойко К.В.

Національний університет «Києво-Могилянська Академія»

ЕКОСИСТЕМА В ІННОВАЦІЙНІЙ ТЕОРІЇ

Сучасні умови становлення інноваційної економіки характеризуються глобальними змінами, зокрема, переходом від лінійних до мережових інноваційних моделей, використанням концепції «відкритих інновацій», зміною функцій учасників інноваційного процесу тощо. У зв'язку з цим особливого значення набуває пошук нових механізмів кооперації зусиль учасників інноваційного процесу з метою перетворення наукового знання на інновацію та її комерціалізації.

Інноваційна теорія пройшла досить великий шлях еволюції свого становлення, показуючи динаміку ідей, підходів до осмислення інноваційності, наукових знань про інноваційний розвиток.

Екосистема це своєрідний результат всіх накопичених теоретичних і практичних знань що являє собою категорію еволюційної теорії розвитку. Парадигма інноваційної екосистеми стала на стику багатьох наук (економіка, фізика, біологія, тощо) і реалізувалася вченим Чарльзом Весснером у 2005 році, як інструмент, який використовується для отримання синергетичного ефекту від комерціалізації інновацій.

Поняття інноваційної екосистеми не має точного трактування , з теоретичної сторони даної проблеми. У розуміння даного поняття вкладають правила, норми що виділяють інституційну складову, або ж середовище що повинно забезпечити гідні умови для розвитку інноваційності, або взаємодію економічних агентів що мають спільні цінності. Основна причина у різних підходах до розуміння та сприйняття інноваційної екосистеми вбачають у